

L'ABELLA VIRTUOSA

L'imaginari simbòlic d'inspiració animal ha fixat habitualment la seua atenció en els vertebrats, i ha tendit a deixar de banda, malgrat la seua abundor, l'enlluernador món de les bestioles sense armadura òssia. Si volem, però, trobar-hi excepcions, hem de recórrer indefugiblement a l'abella, l'invertebrat que més interès potser ha suscitat mai, i que ha acabat per veure's associat a un bon grapat de referències simbòliques i fins i tot arquetípiques, establertes a l'antiguitat clàssica i al període medieval. Plini el Vell expressava amb rotunditat la seua admiració pel nostre insecte: "*Inter omnia [els insectes] ea principatus apibus et iure praecipua admiratio.*" L'abella, és cert, acumula una gran quantitat de trets significatius: viu comunament, respecta una jerarquia, és treballadora, s'associa a les flors, té uns mascles prou estranys, posseeix fibló, construeix bresques i, cosa meravellosa, ofereix la dolcíssima mel.

Ja el mateix nom grec de l'abella és tot dolçor: *mélitta* (o *mélissa*), directament relacionat amb *méli*, mel, fins el punt que a voltes també *mélitta* pot al·ludir a la sucrosa pasta. Si aneu a un diccionari de grec, trobareu un bon grapat de mots amb la mateixa arrel, tots d'una eufonia innegable. Aristòtil aventurà una explicació de la presència de la mel en les bresques plenament consonant amb la consideració poètica que tenim d'ella. Així, deia que la mel no era fabricada per les abelles –les quals sí que feien la cera, amb la resina dels arbres, i la mateixa bresca, amb flors– sinó que era un producte de l'aire, que queia amb les gotetes de rou, principalment en eixir les estrelles o l'arc de Sant Martí, i que les abelles recollien de les flors. Aristòtil dedicà a l'abella paràgrafs amplis dins la seua obra zoològica, amb observacions en general més ajustades que les relatives a l'origen de la mel. Sense dubte, va recollir bona part de la seua informació directament dels apicultors, cosa que fa especialment valuosa la seua aportació. Fos com fos, l'origen de la mel sempre resultà bastant enigmàtic. Per això, al *Physiologus*, prototipus dels bestiaris, atribuït a Sant Epifani, s'estableix que com que la petita abella dóna admirablement un fruit que és l'origen de la dolçor, així també les obres divines són incomprendibles i admirables per als humans.

L'altre producte per excel·lència de l'abella, la cera, és motiu també de referència simbòlica. La intervenció de l'insecte com a subministrador de matèria primera per al ciri pasqual és cantada admirablement al pregó de la vigília de Resurrecció, veritable cim de la

litúrgia cristiana. Al *Bestiari toscà*, per la seua banda, se'ns diu com la cera és emprada per l'abella per tal de cloure la bresca i que no es perda o balafie el seu fruit. Açò és un avís de com nosaltres hem de controlar amb la virtut els nostres sentits perquè no siguem porta de coses roïnes que ens facen perdre el fruit de les bones obres. Obres, per cert, que podem fer només si també en açò som com l'abella: treballadors ordenats, humils i pacients, sempre pensant en els béns comuns. Trobem així una referència a la laboriositat de l'abella, qüestió també molt ponderada pels autors antics. Potser va ser Claudi Elià qui més simpatia hi manifestà. Ens diu aquest autor que l'abella enyora, allà on l'hivern és rigorós, la caloreta que impedeix que se li entumesquen els membres, i que hom mai no la veurà ociosa si l'oratge acompanya. Potser per açò, Isidor de Sevilla trobarà com a cosa natural que a Escòcia no s'hi donen abelles.

Elià ens parlarà així mateix de l'animadversió de l'abella envers la mol·lície i la luxúria, companyes habituals de la peresa, i ens dóna els casos de gent atacada per un eixam en haver-se perfumat amb excés o en haver mantingut relacions inconvenients. No cal dir com de profitós resultà açò per al simbolisme moralitzador de l'edat mitjana: el fibló de l'abella com a imatge de qui combat el pecat.

L'abella, finalment, ha estat al·legoria del sentit de la perfecció i la justícia. Elià, una volta més, enaltirà la construcció d'arnes i bresques, no només per estar ben fetes i ser belles, com els edificis dels monarques, ans també per no estar relacionades amb el patiment dels altres i l'esclavitud, diferència fonamental amb allò que fan els magnats. Aital sentit de l'ordre just farà dir a Richard de Fournival, al seu *Bestiaire d'Amour*, que tot i ser sorda, l'abella s'adona del cant, que li atrau i a qui obeeix, per ser expressió de perfecció.

JESÚS IGNASI CATALÀ GORGUES

Cranach, Venere. Galeria Borghese, Roma.

